

capitulis, in codicibus quos legi, apposita vel admota, A esse christianus prudensque lector advertet, nihil tibi, sed prorsus nihil ulterius, quod vel in hunc eundem [Baluz. ulterius vel unde] mutire debueris, vel modo debeas, remansisse cognosces; tibi que de toto sermone tuo, quem summam esse eloquentiam jactas, magis illud competere aptiusque, quam de quo dictum est, judicabit: « Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Vastus animus immoderata, incredibilia, nimis alta [Baluz. add. semper] cupiebat. » De sensibus autem tuis, quibus vagus ac vanus attolleris, alterius prudens sæculi ore pronuntiabit, tibi que coaptabit dictum hoc: Parturisse te montes, unde nasceretur ridiculus mus.

14. Nec tibi de tanta hujus nostri opusculi brevitate erit ridendum, cum te de tam numerosis libris, horridæ magis loquacitatis quam ullarum rerum, saltem consideratione dignarum, tu jactare non debeas. Nolo in hanc partem ignorantiamingas; scis namque in ista quæstione, quæ inter nos vertitur, de mortalitate scilicet generis humani, quæ per primos transgressores divini mandati generaliter per semina perecurrit, et currit, et in finem usque cursura est, quæ totam prorsus causam tuam consumit, tamquam ad validissimum stipitem alligandum: quam si inter nos causam, inmo in te, extinctam

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

Ex Catilina Julianum Mercator depingit verbis Sallustii, quem auctorem Julianus mirifice deperibat, et in libris amabat subinde landare. Poterat vero Marius pluscula referre, si orationis modus permisisset, quam apte enim conveniebant hæc omnia: *Nobili genere natus fuit, magna vi animi et corporis, B sed ingenio malo pravoque; animus audax, subdolanus, varius, cujuslibet rei simulator ac dissimulatur, ardens in cupiditatibus, satis eloquentiæ, sapientiæ parum, vastus animus, immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat (Sallust. in conjur. Catilinæ).*

MARI MERCATORIS

TRANSLATIONES

VARIORUM OPUSCULORUM

Quæ Græce scripta sunt

IN CAUSA PELAGIANORUM.

IN TRES EPISTOLAS SEQUENTES ADMONITIO.

Duo mihi querenda videntur de tribus istis epistolis: alterum, an certum habeant auctorem; alterum, a quo interprete versæ sint in Latinum sermonem.

Jure nemo dubitare potest quin omnes a Nestorio scriptæ sint reipsa, quamvis nullius habeatur textus Græcus; earum enim meminerunt Cælestinus, Cyrillus, Cassianus et Marius Mercator, quorum auctoritas certam facit fidem.

Cælestinus ad clerum populumque Constantinopolitanum (1 p. conc. Ephes. cap. 19): Nestorius de virgineo partu et de divinitate Christi Dei et Salvatoris nostri, velut ejus reverentiæ et communis omnium salutis oblitus, nefanda prædicat, vitanda persuadet, sicut et ejus scripta ad nos ab ipso, cum propria subscriptione, transmissa, sicut etiam relatio sancti fratris et coepiscopi mei Cyrilli per filium Possidonium diaconum, pervenerunt. Hæc libris, quos ipse miserat, publicata sunt. Et quod majoris probationis est, hæc ad nos missis epistolis, ipsa auctoris subscriptione munitis, ita insinuatæ sunt, ut dubitare ultra non liceat. Et ad ipsum Nestorium (Ibid., cap. 18): Dudum sumpsimus epistolas tuas, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi. Erant enim in Latinum sermonem vertendæ: quod cum, licet sero, facimus, etc. Et paulo post: Nunc considerantes, et querelam de te prædicti fratris, et interpretatas tandem epistolas tuas, apertam blasphemiam continentes.

Cyrillus ad Joannem Antiochenum de Nestorio loquens (Ibid., cap. 21): Consulueram ipsi per litteras, ut abstineret a pravis illis perversisque questionibus, et Patrum fidem sequeretur: verum ratus hæc me ex odio scripsisse, tantum absuit ut ullam omnino rationem habuerit illius qui hæc ad ejus pietatem ex charitate præscriperat, ut ita sentiens, et ita dicens, in Romanorum quoque aures insinuare se posse, easdemque præoccupare speraverit. Etenim proluxa epistola absurda quædam dogmata complexus, eaque ad dominum meum Cælestinum piissimum Ecclesiæ Romanæ episcopum missa, inter cætera adversus istos qui ab ipso dissentiant hæc quoque adiecit, « Citra horrorem sacram Virginem Dei genitricem appellant (Epist. 1 part. iv). » Misit præter hæc, et quosdam quoque suarum exegeseon quaterniones, etc. Et paulo post: Lectis in concilio epistolis, iisque maxime in quibus non potest esse locus sycophantiæ; continent enim ejus subscriptionem. Et ad Juvenalem (Ibid., cap. 24): Arbitratus autem se posse Romanam Ecclesiam in suam sententiam atrahere, scripfit ad dominum meum Cælestinum, hisque litteris suorum dogmatum perversitatem inseruit; misit quoque multas exegeses, etc.

Cassianus (Lib. 1 de Incarn. cap. 3): Hinc enim illud est quod intercessionibus suis Pelagianorum querelas lovet, et scriptis suis causas illorum adiuvat. Et alio in loco (Lib. 11 cap. 2): Dicis itaque quisquis es ille, hæretice, qui Deum ex virgine natum negas, Mariam matrem Domini nostri Jesu Christi Θεοτόκον, id est, matrem Dei appellari non posse, sed Χριστοτόκον id est, Christi tantum matrem, non Dei. « Nemo enim, inquis, antiquiorem se parit (Epist. 1 part. 5). » Et alio iterum loco (Lib. vii cap. 7): Secunda autem

perversitatis tuæ, vel calumnia blasphematrix, vel blasphemia calumniatrix est, quia sis, τ ὁμοίος. Patienti debet esse nativitas, non dissimilis superiori. Verbis enim magis quam re et genere diversa est; cum enim de nativitate Dei agatur, idem dicis, « potentiorum ex Maria non potuisse nasci, » quod superior (Epist. 1 part. iv), « anteriorem non potuisse generari ».

Certum est tertiam epistolam a Mario Mercatore Latinitate donatam; quæstio ad solas priores duas pertinere potest, an Cassianam interpretem habuerint, an Dionysium Exiguum, an alium quemcumque.

Pro Mario facit magna similitudo Latinitatis inter has epistolas duas et tertiam: facit etiam, quod ea sententia, Deitatem Unigeniti commortificanti carni, etc., reperitur iisdem verbis in litteris Cyrilli ad clericos Constantinopoli existentes, quas Marius interpretatus est; facit denique quod in iis usurpentur voces alioquin Mario familiares, prædicatio, prædicatissimus, etc.

At pro Cassiano est quod easdem epistolas a S. Leone tunc archidiacono missas legerit; et eo quidem tempore, quo S. Cælestinus scribit interpretatas; quod item ex eis referat fragmenta, non aliis expressa verbis quam quæ nunc leguntur.

Esset fortasse qui Dionysio Exiguo hanc versionem tribueret, fretus, ut sibi videretur, testimonio tum Cassiodori, tum ipsiusmet Dionysii. Ille enim a Dionysio concilium Ephesinum Latinitate donatum scripsit; hic insinuat Cyrilli fidem et Nestorii impietatem ad sua usque tempora Latinis ignoratam fuisse, eaque de causa se suscepisse interpretandam Cyrilli synodicam.

Verum Latinitate donatæ sunt ejusmodi epistola, ann. 430, immo 429, quandoquidem et summus pontifex versas scribit ante suam responsionem ad litteras Nestorii, et sententiæ integræ leguntur in opere Cassiani, quod his temporibus elaboratum est, Dionysius tamen uno toto sæculo posterior est, vixit enim ann. 533. Deinde Cassiodorus, quemadmodum et Isidorus Mercator, nomine concilii Ephesini solam intellexit epistolam synodicam Cyrilli, cum duodecim anathematismis. Denique Dionysius, cum floruerit post ipsam quoque quintam synodum, quo tempore jam dudum Ephesina Latina facta erat, aut per incogitantiam verbo lapsus est, cum superiora scriberet, aut ad reviviscentem suis temporibus Nestorii impietatem respexit.

Hæc igitur opinione prætermittenda, inclinarem libens in partes Cassiani, nisi humilitas dictionis, quæ in his epistolis Latinis reperitur, videretur non satis convenire cum excellentia sermonis, quæ eluce: in libris septem de Incarnatione, atque etiam in fragmentis illis quæ ex sermonibus Nestorii Cassianus Latina fecit; neque vero quæ in contrarium ailatæ sunt sententiæ duæ satis probant rem qua de agitur, nam ex Græco verbatim redditæ sunt, quomodo ab omnibus par est iisdem vocibus exprimi.

Neque etiam a Mercatore versas puto, siquidem tunc cum verterentur, Constantinopoli versabatur, ubi Com-munitorium obtulit imperatori ann. 429, sub finem. Restat igitur ut ab alio ignoto Latine factæ dicantur: neque tamen id obstat quominus in hunc locum referendæ fuerint; nam etsi duæ priores in mss. collicibus nostris non inveniantur, tertie nihilominus adjungendas ratus sum, propter cognationem argumenti; et edendas emendationes quam prius, ut possint a lectoribus intelligi; et in commune volumen Operum Nestorii reponendas, ut nonnulli eruditorum commoditati serviantur (a).

(a) Prætermittit has epistolas Baluzius. Edit.

I.

NESTORII EPISTOLÆ TRES.

* EPISTOLA I

NESTORII AD CÆLESTINUM PAPAM URBS ROMÆ.

1. b Fraternalis nobis invicem debemus collo-

ationes, velut (vera inter nos, secundum Scripturas, obtinente concordia) pugnaturi in diabolum pacis inimicum. Quorsum hoc antiquum? Julianus

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

* Duas ipsius partes fecit Nestorius: alteram de Pelagianorum episcoporum causa, alteram de sua. Utrique respondit Cælestinus, sed secundæ prolixius, quia rem ipsam continebat propter quam tota epistola conscripta fuit; causam enim Pelagianorum occasione fuisse tantum Cyrillus non obscure docet.

Cyrillus prolixam dixit, cum scriberet ad Joannem Antiochenum, metiens, opinor, non tam verborum numero quam argumenti magnitudine, siquidem brevi compendio continet tatum omnino Nestorianæ impietatis virus. Scripsit quoque cum ipsa missos ad summum pontificem expositionum suarum quaterniones, quasi quosdam epistolæ commentarios. Adjunxit denique, lectis Romæ his litteris, cum nullus, ob subscriptionem apertam, calumniæ locus relinqueretur, a sancta Romana synodo disertæ in Nestorium latam sententiam.

Hanc ipsam Cassianus idcirco calumniam blasphematricem vel blasphemiam calumniatricem appellat, quia Nestorius simul et catholicis calumniam instruit, quasi cum Apollinari et Ario de Dominica incarnatione sentirent, et blasphemiam evomit in sanctissimam Virginem, quam negat Θεοτόκου.

Quo tempore data sit, ex eo colligitur, quod Nestorius cum hæc mitteret, multis jam sermonibus

doctrinæ suæ venenum palam fidelibus præbuerat, multaque eam ob causam, ut loquitur, sustinuerat certamina; immo et plures tum de clero, tum de monachis, qua vi, qua promissis, coegerat sibi consentire, et rerum Constantinopoli gestarum fama late per orbem sparsa erat. Hæc vero contingere non potuerunt ante finem primi anni, quo sedit, vel initium sequentis, qui fuit 429. Tunc igitur epistola data est circa festa paschalia, et per Antiochum iustrem virum S. Cælestino cum quaternionibus expositionum tradita.

Cum in hunc usque diem corruptissima præciterit, non sine labore collatis variorum auctorum a Cassiani præsertim locis eo pertinentibus, correctæ est, sin minus exquisitæ, quod forte non licuit, deficientibus Græcis codicibus, saltem ita tolerabiliter, ut possit intelligi, quod hactenus nemo præsteterat.

b Corruptissimus erat locus hic in editione vulgata: Fraternalis nobis invicem debemus colloquutiones, ut una inter nos secundum obtinente concordia pugnaturi diabolum pacis inimicum. Nonnulli enendare conati posuerant in margine: Unanimiter nostriscum obtinente concordia impugnaturi, etc. Nostra lectio longe meliorem sensum facit: Fraternalis vobis invicem debemus colloquutiones, id est, relatio es sinceræ de his

quidem ^a, et Florus, et Orontius, et Fabius dicentes se Occidentalium partium episcopos, sæpe et piissimas et prædicatissimum imperatorem adierunt, ac suas causas deservierunt, ^b tamquam orthodoxi orthodoxis temporibus persecutionem passi. Sæpe eadem et apud nos lamentantes, ac sæpe rejecti, eadem facere non desierunt, sed insistunt per dies singulos, implentes aures omnium vocibus lacrymosis.

^a His quidem ad eos sermonibus quibus oportuit uti sumus, cum negotii eorum veram fidem nesciremus; sed quoniam apertiore nobis de causis eorum notitia opus est, ne piissimus et christianissimus imperator noster molestiam sæpe ab his sustineat, ne nos, ignorantes eorum causas, circa negotii defensionem dividamur, ^c dignare nobis de his notitiis largiri; ne vel quidam, ignorando justitiam veritatis, importuna commiseratione conturbentur, vel ^d canonicam indignationem beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro sectis religionis forte probata est,

A aliud quiddam quam hoc metiment. Nam sectarum novitas nullam meretur defensionem a veris pastorebus.

^b Unde et nos non modicam corruptionem orthodoxis apud quosdam hic reperientes, ^c et ita et lenitate circa ægros quotidie utimur. Est enim ægritudo non parva, sed affinis putredinis Apollinaris et Arii. Dominicam enim in homine unionem ad eandem contemperationis confusionem passum commiscent: adeo ut et quidam apud nos clerici, quorum alii ex imperitiis, alii ex hæretica fraude in se olim celata (qualia plurima et apostolorum temporibus contigerunt) tamquam hæretici ægrotent, et ^e aperte blasphemant, Deum Verbum Patri *ὁμοούσιον*, tamquam originis initium de *Χριστοτόκῃ* Virgine sumpsisset, cum templo suo ædificatum esse, et carni conceptum; eandem carnem dicunt post resurrectionem non mansisse, sed in naturam transiisse Deitatis. Ut in compendio dicam, Deitatem Unigen-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

quæ apud singulos geruntur, velut vera inter nos secundum Scripturas (Proverb. xviii, 19) obtinente, id est, dominante, *ἡρεσύνης, concordia, pugnaturi in diabolum pacis inimicum.*

^a Episcopi ex Italia ejecti, quod detrectarent subscribere damnationi Cælestii et Pelagii, ut tradunt Cælestinus, M. Mercator et Patres Ephesini (Part. II conc. Ephes. act. 5). Fuerunt vero primum octodecim numero, eorum nomine Julianus scripsit epistolam ad Rufum Thessalonicensem, et libellum fidei ad Zosimum papam. Epistolam Augustinus refellit tribus libris posterioribus ad Bonifacium; libellum primi vulgamus.

Ex iis episcopis Turbantius ad Ecclesiam rediit; credible quod et quidam alii, si Possidium et Mercatorem audimus. A Patribus Ephesinis, præter quatuor memoratos, Persidius et Marcellinus nominatim appellantur (In epist. synod. ad Cælestin.).

Quam Ecclesiam Julianus rexerit constat satis, quas alii, incertum, præter quam quod aut omnes aut magnam partem Siculi fuerunt. Turbantio Julianus quatuor priores in Augustinum libros dicavit; octo posteriores Floro, quemadmodum Orontio Anianus homilias Chrysostomi in Matthæum a se Latinitate donatas.

^b Vetus illa fuit omnium fere hæreticorum querela, quam refert et simul refutat Augustinus (Lib. I contra Julianum).

^c Hunc locum egregie illustrat responsio sancti Cælestini (Part. I conc. Ephes. cap. 18): *Aliquantis inquit, diebus vitæ nostræ, post nefandum et sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietam habuit, quando eos cum sævæ opinionis sequacibus telis unitæ sententiæ Oriens Occidentisque percussit, etc. Et sub finem: Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt nescius, consulere voluisti, sedibus suis injusta dicentes expulit justa damnatio. Et postea: Cur ea quæ in hos tunc sunt acta quærentur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directæ? cur non sanctæ memoriæ Sisinnius ita quæsit? qui utique sub decessore suo probaverat eos jure damnatos. Desistant infelices spes hominum fuisse deceptos, quibus jam potuit propter communionem sola penitentia subvenire. Scire de his incipis, si qua ante nescivisti.*

^d Inde conficimus (In dissert. de synodis), homines istos damnatos fuisse, primum a Zosimo, tum deinde a Bonifacio, denique a Cælestino. quod postreimum aperte demonstrant verba synodica: PP. Ephesinorum ad Cælestinum (Part. II act. 5): *Perlectis in*

sancta synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum et Cælestianorum, etc., quæ a pietate tua de ipsis decreta et constituta sunt, etc.

^e Nestorius certe in presbyteros et monachos laicosque sibi adversantes non ira usus est quæ modum teneret, sed immani furore, quem Basilius archimandrita aliique sancti monachi in supplicatione ad Theodosium suo pene sanguine descripserunt (Conc. Ephes. part. I c. 30), *Is quæ ab illo perpessi sumus multum fortasse fidem non habebunt; etenim quo perfecte edoceremur verane ea essent an falsa quæ de eo acceperamus, in episcopale palatium illius jussu hortatuque conscendimus; semel autem atque iterum in aliud tempus rejecti, vix tandem prodians, quæ, inquit, vultis, ea paucis exponite. Posteaquam vero ex nobis audivit quæ docuerat, ea rectæ fidei consentanea non esse, statim nos capi jussit; inde cædente nos turba satellinum ad tribunal adducimur, ibidemque veluti nequam scelerati denudamur, denudatique et vincti indignis modis ad palum et strati vapulamur, calcibusque impetitur. Denique ejusmodi nos in ecclesia inique ab injusto illo perpessi sumus, quæ, non dico clerici et monachi, et archimandrita, sed ne infimæ quidem sortis homines experiuntur in foro civili. Cæterum diu multumque ibi divexati, fameque tabescentes, sub custodia non modico tempore sumus asservati; neque illius furæ iis contentæ conquieverunt, verum per quamdam imposturam, civitatis præfecto traditi sumus, ferroque onusti ad carcerem abstrahimur: hinc iterum extracti, catenisque, ut ante, impediti, prætorio sistimur; cumque ibidem nullus plane qui nos accusaret præsto foret, rursus ad reorum locum a satellitibus reducimur, hucque reducti denuo ab illo in faciem cædimur; denique composita oratione pro fraudem assensus est, ut postea patuit, de naturali Dei Filio, quod natus sit de sancta Maria Deipara, addens quoniam est etiam alius filius. Atque in hunc modum tandem nos dimisit.*

^f Corruptissimus erat ille locus in codicibus vulgatis, nec ullus poterat extundi, nisi magno labore, sensus. Sic enim legebatur, vel in ipsa eruditi Labbei editione: *Aperte blasphemant Deum Verbum Patri ὁμοούσιον tanquam originis initium de Χριστοτόκῃ virgine sumpsisse, et cum templo suo ædificatus esset et carni conceptus, eandem dicunt post resurrectionem commiscuisse carnem, sed in naturam transiisse Deitatis. Ut in compendio dicam, et Deitatem Unigeniti, et ad originem conjunctæ carnis referunt, et commortificanti carni: carnem vero conjunctam Deitati ad Deitatem transiisse blasphemant, in ipsa verbo Deificationis.*

niti, et ad originem conjuncta carnis referunt; et commortificant carni; carnem vero conjunctam Deitati ad Deitatem transiisse blasphemant, * uti ipso verbo Deificationis, quod nihil est aliud nisi utrumque corrumpere.

4. ^b Sed et Virginem *Χριστοτόκου* ausi sunt modo quidam dicere; hanc vero *Θεοτόκου* vocantes ^c non perhorrescunt, quando sancti illi et supra omnem prædicationem Patres per Nicæam nihil amplius de sancta Virgine dixisse leguntur, nisi quia *Dominus noster Jesus Christus incarnatus est ex Spiritu sancto et Maria virgine*: et taceo Scripturas, quæ ubique Virginem matrem Christi, non Dei Verbi, et per angelos, et per apostolos prædicarunt.

5. Propter quæ quanta certamina sustinuerimus, æstimo famam præcedentem decuisse beatitudinem ^B tam, hoc quoque attendentem quod non frustra certaverimus, sed emendati sint gratia Domini ^d multi ex his qui perversi erant, discentes a nobis quia debet esse parienti *ὁμοῦτος* nativitas; quia Dei Verbi commixtura nulla est cum homine, sed unio creaturæ et humanitatis Dominicæ Deo conjunctæ ex Virgine per Spiritum.

6. Si quis autem hoc nomen *Θεοτόκου*, propter na-

CASTIGATIONES ET NOTÆ

* Docet hic locus, quam vere Socrates scripserit (*Lib. vii, cap. 32*) Nestorium fuisse admodum imperitum, tanteque imperitiæ causam existiisse, quod veterum scripta perdiscere neglexisset. Patres enim nunquam abhorruerunt a verbo *Deificationis* et similibus. Atque ut eos solos commemorem quos Antiocheno presbytero et Constantinopolitano episcopo ignorare non licuit, Patres Antiocheni concilii ann. 266 habiti, cum scriberent Paulo Samosateno: *δύστηρ καὶ τὸ ἐκ τῆς Παρθένου σώμα, χωρήσαν πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, τῇ θεότητι ἀρρίπτως ἴσονται καὶ τέλειοτάται*: Quia de causa corpus ex Virgine, cum accepisset omnem plenitudinem divinitatis incorporasset, divinitati inconvertibiliter unitum est aque deificatum.

Gregorius Nazianzenus (*Orat. 51, quæ est prior epist. ad Cleodonium*): τὰ γὰρ ἀμφοτέρω ἐν τῇ συγκρίσει, Θεοῦ μὲν ἐκασθροπισμῶτος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος, ἢ ἄπως ἂν τις ὀνομάσει. Quæ Rusticus diaconus ita vertit: *Hæc enim ambo unum committatione, Deo quidem inhumanato, homine deinto vel quomodolibet quis nominet*. Idem Gregorius (*Orat. 58 et 42*): *προσθῶν δὲ Θεὸς μετὰ τῆς προσλήψεως ἐν ἐκ δύο τῶν ἐναντίων, σαρκὸς καὶ πνεύματος, ὃν τὸ μὲν ἰδίως, τὸ δὲ ἰδιῶδη: Præcedens Deus cum eo quod assumpsit, unum ex duobus contrariis, carne ac spiritu, quorum alterum deificavit, alterum deificatum est*. Et alibi (*In Carm. iambico*): *ὄρω τὸ θεῶσαν καὶ θεῶθην αἰ; Θεός, sic deificans et deificatum unus Deus*.

Joannes Chrysostomus (*Tom. v, homil. 162*): *ἀλλ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἰδόντος, καὶ ἡμῶν φύσιν ἀναλαβόντος, καὶ θεοσακτος τὸ πρόσλημμα, etc. Sed cum ipse ad nos venisset, et nostram naturam assumpsisset, et deificasset quod assumpsisset, etc.*

^b Erat iste quoque corruptus locus: quem enim sensum habent hæc verba? *Sed et Virginem Χριστοτόκου ausi, cum modo quoddam Θεοτόκου dicere: hanc enim Θεοτόκου vocantes non perhorrescunt, quod sancti illi et supra omnem prædicationem Patres per Nicæam, nihil amplius de sancta Virgine dixisse leguntur, nisi quia Dominus noster Jesus Christus incarnatus est ex Spiritu sancto et Maria virgine.*

* Hanc epistolæ particulam Cyrillus refert, scribens ad Joannem Antiochenum, ut antea dictum est.

A tam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter parientem proponat, dicimus quidem hoc vocabulum in eam quæ peperit non esse conveniens. Oportet enim veram matrem de eadem esse essentia qua est ex se natum; ferri tamen posse propter ipsam considerationem, et quod solum nominetur de Virgine hoc verbuni propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa, non quia ipsa sit mater Dei Verbi; * nemo enim antiquiore se parit.

7. Hæc quidem existimo præcedentem famam significasse; ^f exponimus vero etiam nos quæ contigerunt, et rebus ostendimus quæ fraterno animo negotium eorum quos prædiximus nosse cupimus, non desiderio curiositatis importunæ, cum et nostra narremus, tamquam fratres fratribus, novitatem sectarum nobis invicem publicantes, ut sit mihi principium litterarum verissimum: dixi enim, cum has litteras inciperem, quia fraternas invicem debemus colloctiones.

Omnem quæ tecum est in Christo fraternitatem ego et qui tecum sunt salutamus.

† EPISTOLA II

NESTORII AD CŒLESTINUM PAPAM.

1. Sæpe scripsi beatitudinî tuæ propter Julianam,

ET NOTÆ

^a Neque ullum admittebat sensum hic locus. Quis enim idoneus inde possit exprimi? *Multi ex his, qui perversi erant, discedentes a nobis quia propria, et parium ὁμοῦτος nativitas, cui vivere commissa est: illa in homine unio creaturæ est humanitatis Dominica: ideo conjuncta ex Virgine per Spiritum*. Emendationem juvit Cassianus, cum in hanc epistolam respiciens: *Sed magno, inquit (Lib. vi de Incarn. cap. 15, et lib. vii c. 3), perfidiæ atque impietatis argumento ad negandum et persequendum Dominum Deum uteris dicens, ὁμοῦτος parienti debet esse nativitas*.

^c Cassianus hanc sententiam refert et confutat in hæc verba (*Lib. vii cap. 2*): *Ait ergo ad destruendam sacræ civitatis fidem, sibilans in Dei Ecclesia novus coluber: Nemo anteriore se parit. Primum ergo te non solum quid dicas, sed etiam unde dicas, nescire arbitror: si enim scires aut intelligeres, unde diceres, nequamquam Unigeniti Dei nitritatem mortalibus opinuncula oratione censes; neque ei, qui extra conceptum humanæ originis natus est, humanis definitunculis præjudicare tentures*. Vide reliqua ad finem usque capitis.

^d Obscurum erat in vulgata editione, quid significarent hæc voces: *Exponimus vero etiam nos, quæ contigerunt, rebus ostendimus, quia fraterno animo, etc.*

^e Nestorius hac in epistola, perinde atque in prima, partim Pelagianorum causam agit apud summum pontificem, partim suam: queritur vero datas sæpius a se super ea re litteras, nec tamen aliquid responsi acceptum: quæ ex querela, si modo vera sit, concludere licet non binas tantum, quas habuimus, sed plures epistolas a Nestorio ad Cœlestinum missas, importune nimirum flagitantibus Pelagianis, summo negotium irrequieto molimine perurgentibus.

Tempus, quo data est, facile deprehenditur ex adjunctis: nam plures hanc postremam præcesserunt, omniumque prima ann. 429 circa festa paschalia scripta est. Necesse est igitur hanc pertinere ad finem ejusdem anni: neque enim ultra differri potest, cum Mercatoris Commonitorium, Dionysio et Florentio coss., id est, ann. 429 oblatum, contineat totam Cœlestii, Pelagii, et Juliani, reliquorumque episcoporum causam. Qui enim, post Commonitorium Theo-

Orontium, et cæteros, qui sibi usurpant episcopalem dignitatem, et creberrimam additionem apud piissimum et prædicatissimum imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tamquam temporibus orthodoxis de Occidente projecti. At huc usque scripta de his a tua veneratione non suscepimus: quæ si habere, possem eis respondere, daremque compendiosum responsum vocibus eorum. * Nunc enim ab incertis dictis eorum, non habet quis ad quod se convertat: aliis hæreticos eos vocantibus, et ideo de Occidentalibus partibus projectos esse dicentibus: ipsis vero jurantibus, calumniam se sustinuisse, et periculum pro orthodoxa fide ex subreptione perpessos. Quorum utrum certum sit, nobis gravis est ignorantia: nam condolere eis, si vere hæretici sunt, crimen est; et iterum non condolere, si calumniam sustinent, durum et impium est.

2. Dignetur igitur amatissima Dei anima tua informare nos, qui ad utrumque momentum huc usque dividimur, id est, et ad odium et ad miserationem eorum; doceri autem volumus, quam de his sententiam teneamus. ^b Differimus enim eosdem viros per dies singulos dissimulantes, spe et expectatione beatitudinis lux.

3. Non est enim, o venerandissime, sicut nosti res vilis discussio piæ sectæ: nec parva est probationum, qui hoc agunt. Nullus enim etiam nobis labor

hic celebratur, dum elaboramus erigere sordidissimam impietatem pessimæ opinionis Apollinaris et Arii de Ecclesia Dei: * nescio enim quemadmodum quidam de ecclesiasticis, quamdam contemperationis imaginem ex deitate et humanitate Unigeniti concipientes, ægrotent ægritudine prædictorum hæreticorum: dum et corporis passiones audent superfundere deitati Unigeniti, et immutabilitatem deitatis ad naturam corporis transilisse conflungunt, et utramque naturam (quæ per conjunctionem summam et infusam ^d in una persona Unigeniti adoratur) contemperationis mutabilitate confundunt.

4. Cæci, qui nec sanctorum illorum Patrum expositionem meminerunt, nec vident aperte adversus eos reclamantes: *Credimus in unum Dominum Jesum Christum filium Dei incarnatum ex Spiritu sancto et Maria virgine.* * Hæc enim vox, in *Donatum*, significat utramque naturam; etenim Christus est deitati Patris *ἁμούσιος*: humanitas vero posterioribus temporibus nata ex sancta Virgine, propter conjunctionem deitatis ab angelis et hominibus simul colitur.

5. Eum ergo, qui hic propter sectarum pravitatem tot laboribus fatigatur, considera, quid iterum pati necesse est, si negotium prædictorum virorum nesciat, timeatque nimis, ne additamentum hæreticorum per ignorantiam hic positus faciat. Unde rogo, ut undique studiosum sit sanctæ animæ lux, donare notitiam prædictorum virorum: maxime cum litterarum

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

dosie oblatum publicatumque Constantinopoli, Nestorius ignorare potuisset Pelagianorum causam? Aut quid fuisset, cur procul ab urbe Roma notitiam expeteret, quam idoneis instrumentis comprobatam apud se haberet?

Inde autem conicere licet causam, cur Mercator Commonitorium scripserit, ut nimirum et imperatorem doceret de negotio Juliani et Cælestii, quod celatum volebat Nestorius; et omnibus demonstraret, quam funesto errori inimicus catholicæ fidei opem præstaret.

Reddita est per Valerium cubicularium, sicut et prima per Antiochum, viros ex aula præstantes, quorum fidem et Nestorius pecuniis pauperum redemerat, et Pelagiani suis artibus corruperant. Antiochus autem ille, quem virum illustrem appellat Cælestinus, hunc ipsum esse conjicio, qui ann. 450 Præfecturam prætorii, consequente consulatum cum Basso gessit. Conjicio pariter Valerium, qui tunc cubicularius erat, cum litteras Nestorii deferret, consulatum gessisse cum Actio ann. 452. Conjiendi ratio hæc est, quod hac tempestate oportuit inter Theodosium Constantinopoli existentem, et Placidiam Valentiniani tertii vix decennis matrem Ravennæ commorantem, consilia communicari, non scripto tantum, sed maxime per illustres viros arcanorum conscios, et rerum gerendarum peritos, Barbaris miserabiliter Romanum imperium dilacerantibus: nam Franci et Gothi Gallias, Hispanias V sigothi, Vandali Africam populabantur; dubiaque erat Aetii utriusque militiæ magistri fides, aperta Comitis Bonifacii defectio, suspecta multorum potentum de tyrannide cogitantium voluntas.

Neque mirum videri debet, si viri tam illustres suam operam commodaverint Nestorio, in deferendis litteris, sermonumque quaternionibus, et Pelagianorum querelis. vaser enim illic hæreticus, priusquam proderet in apertum impietatem, potentum animos

corruperat, et quasi fascino vanæ sanctitatis illuserat; ut quorum favore auctoritatem docendi cum sede acceperat, eorumdem potentia sanctorum adversantium sibi conatus opprimeret: aula, ut sit, eligente cognitam impietatem defendere potius quam scum in eligendo errorem fateri.

^a Dignus notatu locus, cum sæpe magno possit esse documento; siquidem, ut tradit Mercator (*Subnot. cap. 6, num. 5*), omnium hæresium, omnibus temporibus, omnibusque locis, unus est idemque spiritus.

^b Editionis vulgatæ textus habebat, *defecimus*, omnino mendose. Appositum est in margine conciliorum editionis Labbeanæ, *delinemus*, neque adhuc recte. Differre porro verbum est, et accomodatam loco, et mellioris Latinitatis auctoribus probatum.

^c Egebat emendatione textus, cum nullum iere sensum pateretur editio vulgata: *Nescio enim quemadmodum quidem de ecclesiasticis quamdam contemperationis imaginem deitate et humanitate Unigeniti accipientes ægrotant ægritudine prædictorum hæreticorum*, etc.

^d Notandum diligenter hic etiam locus, et annumerandus reliquis, quos in notis ad secundum sermonem Nestorii attulimus: simul enim ostendit, et hominis, perplexa vocum catholicarum ambiguitate, ut solent hæretici, errorem suum gentis subdolum malignamque mentem: et admonet catholicas mentes, temere credendum non esse verbis hæreticorum, sed ad certam confessionis formulam, quam Ecclesia proponat, fidem ipsorum examinari et exigi debere.

* Nullum sensum admittebat ista periodus vulgatæ editionis: *Hæc enim vox in nomine quod significat utramque naturam, id est, Christus est deitati Patris ἁμούσιος. Humanitas vero posterioribus temporibus nata est ex sancta Virgine, quæ propter conjunctionem deitatis ab angelis et hominibus simul colitur.*

sequester fidelissimus ^a Valerius cubicularius possit A beatitudini tuæ per se exponere molestias eorum.

Omnen in Christo fraternitatem, quæ tecum est, ego et qui mecum sunt, plurimum salutamus.

† EPISTOLA III

NESTORII AD CŒLESTIUM ^c RESCRIPTENTIS.

Honorabili et religiosissimo presbytero CŒLESTRO Nestorius in Domino salutem.

1. Noll ægre ferre, venerabilis, ^d perferens ab his qui ea quæ inferuntur facere debent, et præsertim asserentibus veritatem, et refugientibus ^e pollutorum

vel contaminatorum communionem : quia et sanctis, qui ante nostram ætatem exstiterunt, gratia fuerunt ærumnæ; et ipsæ quidem temporales erant, veritas autem æterna. Sic Joannes Baptista de peccato arguens Herodem, et quidem regem existentem, capite condemnatus est; sed non formidavit, Christum enim habebat caput quod non posset abscindi. Sic Paulus hoc modo quoque et Petrus sunt interfecti. Et quid amplius dici opus est? ^f Ita actum est semper, per diversas tentationes pietate currente.

2. Noli igitur a veritate deficiens eam prodero. ^g (siquidem ^h epistolæ missæ episcopis a concilio Oc-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Cubicularii nomen, si quando a probatis auctoribus simpliciter ponitur, significat præpositum sacri cubiculi, cujusmodi sunt, quos Gallice dicimus, *les premiers gentilshommes de la chambre*. Porro cum cubicularii ante Theodosium fuissent quidem inter primas dignitates, sed tamen post præfectos Urbi et prætorio, equitumque magistros, et comites consistorianos, id est, comites sacrarum largitionum et rerum privatarum, quæstorem, et magistrum officiorum, comitibus præpositi sunt, tribusque prioribus exæquati, in gratiam Macrobij, ut habetur in lego data Constantinopoli a Theodosio ad Florentium P. U. viii idus Novembris, Honorio xii et Theodosio x AA. CC. Is est annus Christi 422.

^b Par est credere, scripsisse Nestorium Cælestio, non tamquam uni amicorum, sed velut duci totius factionis, quæ cum multis haberet episcopos, poterat augere numerum Orientalium, ex quibus Joannes Antiochenus coacturus erat pro Nestorio conciliabulum. Scripsisse conjicio post Cælestium imperiali edicto Constantinopoli ejectum : ejectus vero est C ^c ann. 429, ut vidimus in Comenitorio.

^e Igitur oportuit litteras prius a Cælestio ad Nestorium dari, quibus significaret, quam ægre ferret suam ex urbe regia expulsionem; et quereretur, ut opinor, se vana spe absolutionis cum reliquis sociis lactatum hæctenus a Nestorio; immo flagitaret procurari sibi tutum receptui locum.

^d Dicta sunt ista hæreticorum more, quo solent conqueri se ab aliis pati mala, quæ ipsi per summam improbitatem catholicis inferunt (*1 part. conc. Ephes. cap. 30*). Vide super ea re supplicationem Basilii, Thalassii, et aliorum sanctissimorum monachorum ad imperatorem Theodosium, ex qua cognosces, quam immaniter furens hæresiarcha in catholicos Neiservos, aulicorum magis ratumque potentia abusus sit.

^e Miretur forte lector, qui Nestorius, cum recte sentiret de peccato originali, quod constat tum ex epistola Cælestii ad Nestorium, tum ex Nestorii sermionibus, quos ante recensuimus, pollutus dicat, qui a communione Cælestii peccatum originale impugnantis se abtinerent. An alludit ad eam solam Pelagianismi partem, qua gratia Dei unicuique ex meritis, ipsi etiam Christo dari asserebatur? Putant enim docti quidam, in eo exstitisse tantam cognitionem hæresion dyarum, ut Nestoriana credi poterit, quasi quidam Pelagianæ ramus aut infelix stelo. An quia Cælestius cum adhæreret Nestorio veluti patrono, eorum societatem vitabat, quos vel Arii, vel Apollinaris impietate pollutos Nestorius jactaret? An potius Cælestius cum Nestorio, pari impietate, licet dispari causa, negabat beatam Virginitatem esse *θεοτόκον*? Id consequentia verba, *prudenter ejusdem orthodoxæ professionis hæretico sensu scripta a Nestorio*, confirmant.

^f Locum egregie tractat S. Cælestius sub medio epistolæ ad clericos Constantinopolitanos, qui maximam partem ejecti fuerant Ecclesia, immo et

conjecti in carceres, propter fidem catholicam genere defensam.

^g Locus procul dubio obscurus coegit, ut præter morem verba quædam insereremus ad faciendam lucem.

Inserendorum ratio ex his facile constat. A Cælestio in Occidente coacta est Romæ synodus, ex qua summus pontifex litteras dedit ad diversos antistites; et ad Nestorium quidem comminatorias depositionis, nisi post decimum diem revocaret errores; ad Cyrillum vero procuratorias, ut contumacem rite deponeret; ad Joannem Antiochenum, et Juvenalem Hierosolymorum alias, quibus de re tota moneretur. Acceptis litteris, Cyrillus coegit quoque Alexandriæ synodum, unde et Joanni, et Juvenali, et ipsi etiam Nestorio per litteras denunciavit apostolicæ sedis sententiam, sed duobus aliis episcopis, priusquam Nestorio: unde Joannes monendum confestim putavit Nestorium, ut sibi provideret, et spontanea retractatione Cælestii sententiam præveniret; sed momentis amici superbus animus consilium sprevit: igitur nomine concilii Occidentis intelligitur Romanum, cui præsedit Cælestinus: nomine Alexandrini Cyrillus, cum sua synodo; nomine tandem scriptorum, litteræ Cyrilli ad Joannem, et Joannis ad Nestorium. Hæc accipient lucem, partim ex sententia Cælestini, partim ex verbis Joannis.

Aperte igitur cognosce, inquit Cælestinus Nestorium alloquens, *hanc nostram esse sententiam, ut nisi de Christo Deo nostro ea prædices, quæ et Romana, et Alexandrina, et omnis catholica sentit Ecclesia, sicut etiam sancta Constantinopolitana Ecclesia, ad te usque, optime tenuit, juxta expositam in synodo Nicæna fidem; ac nisi hanc perfidiam novitatem, qua hoc, quod venerabilis scriptura conjungit, niteris separare, intra decimum diem a primo innotescit tibi hujus conventionis die numerandam, deposueris, atque aperta et scripta confessione damnaveris; noveris te ab universalis Ecclesiæ catholicæ communionis dejectum, et ad omnia quæcumque sacerdotulis auctoritatis sunt, minime idoneum.*

Quia peccata nostra, inquit Joannes, perturbationibus ecclesiasticis ingens ostium patefecerunt, ideo ea charitati tuæ explanare cogor, quæ nuperrime ex Romana et Alexandrina urbe ad me perscripta sunt: etenim clerici Alexandrini diversas de tua pietate litteras magno ad nos studio pertulerunt; unas quidem piissimi episcopi Cælestini, reliquas omnes sanctissimi episcopi Cyrilli. Harum autem exempla mittens, charitatem tuam obnixæ cupio, ut ita eas legat, ne qua hinc animi perturbatio consurgat, ex qua contentiones seditionesque admodum noxiæ sæpenumero exoriantur, etc.

Ex his constat Nestorium scripsisse Cælestio circa finem Octobris, aut initium Novembris ann. 430: scripsit enim postquam Joannis litteras accepisset, et antequam a Cælestino acciperet: accepit vero a Cælestino deferentibus quatuor episcopis vi id. Decemb., nec a Joanne potuit accipere ante memora-

videntis, et ab Alexandrino, nullis rescriptis manifestam nobis nostram fecere sententiam), a prudentibus scilicet ejusdem b orthodoxæ professionis: fortitan enim utile aliquid Ecclesiis rectæ fidei proveniet, Damiano cooperante.

a Omniem fraternitatem salutamus.

Et alia manu: Incolumis et forti animo, et plurimum orans pro nobis, doneris nobis, religiosissime frater.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

ita tempus; quandoquidem nec Joannes Cælestini litteras ad se datas, et per Possidonium diaconum Alexandriam primum delatas, et hinc deinde Antiochiam cum epistola Cyrilli missas accipere potuit, nisi post tres saltem aut quatuor menses.

a Id est, studiosis seu peritis, pluram usitata apud auctores illius temporis: unde S. Innocentius Imperatores dixit pro Imperitis: *Tunc enim*, inquit, *melius hæc exempla ponuntur, quando cum iis, quas*

horum constat imprudentes esse, tractamus.

b Hoc nomine appellat impietatem, quæ negat beatam Virginem esse Deiparam.

c Fratres vocat episcopos, aliosque Cælestii fautores, qui nihil non moliebantur Constantinopoli, ut Orientis favore adversus Occidentis judicium se tuerentur. Peregit autem Nestorius miseram exultem adhuc nonnulla spe decipere.

II.

NESTORII b TRACTATUS

CONTRA HÆRESIM PELAGII SEU CÆLESTII.

a PRÆFATIO MARII MERCATORIS.

1. Contra Pelagii et Cælestii pravam et impiam

B definitionem d quamvis recte sentiret et doceret Nestorius, Julianum tamen ex episcopo Kolanensi,

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

a De ipso prolixius dicemus in secunda parte Operum Mercatoris: sufficit impræsentiarum, quod habet Vincentius Lirinensis in Commonitorio (Cap. 16): *Ut uni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum hæresion blasphemias insinectabatur.* Id enim facit ad intelligendum, quo consilio versipellis hæreticus, et ia Pelagianos invehatur, licet in amicitiam receptos; et qua mente impulerit Theodosium imperatorem, ad sanctionem adversus omnes hæreticos, impurasque personas, edendam (Cod. Theod. leg. 65 de Hæres., et de Leonib. lib. II).

Animadvertite, lector, si animus tibi fuerit has leges consulere, inter hæreticos, qui suo singuli appellantur nomine, notari præsertim Apollinaristas et Manichæos: siliari omnino de Pelagianis, quos tamen oportuerat præcipue nominari in sanctione, quæ vetera statuta renovaret, quippe qui, et ab Antico damuati fuerant, et auctoritate imperiali expulsi urbe regia, et a Sisinnio, cujus fidem post Attici obitum temptaverant, rejecti. Sed Nestorius favebat Pelagianis, et jam tum cogitabat animo de facienda catholice invidia, quasi de incarnatione Verbi sentirent cum Apollinari; de gratia et libero arbitrio cum Manichæis.

b Posset alicujus animo incidere suspicio, an non illi ipsi tractatus sint, quos Nestorius S. Cælestino per Antiochum transmisit, una cum duobus saltem sermonibus de partu Virgineo, quibusque suam summo pontifici probavit fidem circa peccatum originale. Nonnullos enim ejusmodi transmisos fuisse, testis est, non solum Cyrillus, sed etiam Cælestinus: Nestorius, inquit, *de Virgineo partu nefanda prædicat, nefanda persuadet, sicut et ejus scripta ad nos ab ipso cum propria subscriptione transmissa; sicut etiam relatio sancti Patris et coepiscopi Cyrilli, per filium Possidonium diaconum, ad me missa patefecit: quibus omnibus recensitis magnam vitandamque perversitatem impiæ prædicationis invenimus, etc.* (Epist. ad Joan. Antioch. epist. ad Juvenal. Hierosol.; epist. ad clericum Constantinop.). Et scribens ad Nestorium: *Legimus epistolarum tenorem et libros quos, illustri filio meo Antiocho tradente, suscepimus: in his quidem a nobis investigatus, deprehensus et tentus est, etc.* Sub finem:

Legimus, quam bene teneas peccatum originale; quæter ipsam naturam asserit debitoricam, et cum merito debitum reddere, qui descendit de genere debitoris, etc.

Verum hæc suspicio non levis tantum est, sed etiam vana: nam sanctus pontifex Nestorii sensum de peccato originali re ipsa cognovit ex secundo sermone, cujus initium est: *Contumelias quidem hæreticorum, etc.* Verba enim, quæ adhibuit, ex num. 15 desumpsit, ubi Nestorius ita loquitur: *Et ostendatur benignitas justa, non sine judicio passim et uscuquæ donata: propterea Christus debentis suscipit personam naturæ, et per eam debitum tanquam filius Adæ exsolvit, oportebat enim debitum luentem ex genere deduci ejus, qui id aliquando contraxerat, etc.*

c Quamvis brevissima sit, multa nihilominus, vel dubia confirmat, vel obscura illustrat, vel incognita docet. Dubium erat, quam civitatem Julianus rexit: Kolanensem asserit: quot Patres œcumenicam synodum conflaverint, ducentos septuaginta quatuor numerat: in quo Nestorius cum Pelagianis tenuerit: negat de peccato originali consentisse: obscurum fuit hæcenus, quod de Nestorio Cælestinus Cassianusque scripto tradiderunt; hinc lucem accipit: ignotum fuerat, quid Cælestio factum post damnationem, ubi terrarum versatus sit; ubi et Julianus cum episcopis depositis: ignotum pariter quantum foret Nestorium inter et Cælestium necessitate: ignotum denique, Nestorium adversus Pelagianos tractatus habuisse in Ecclesia sua, et eosdem hæreticos bis damnatos ab Ephesina synodo. Hæc omnia nunc primum docet. — Hic necessario monendus est lector hunc titulum a nobis additum esse, quia inscriptio sequentis operis deerat in antiquis exemplaribus. BALUZ.

d Idipsum paulo post repetit Mercator: *Contra quorum, inquit, distortas sententias, præter propriam impietatem, quæ illum ad damnationem usque perduxit, rectissime sentiebat et docebat.* Mercatori consentit Cælestinus, qui post verba mox allata, pergit in hunc modum: *Qui tecum faciunt qui sunt hæc negando damnati? Numquam sine suspitione ea quæ sibi sunt adversa conveniunt. Ejicerentur denique si tibi quoque similiter displicerent.*